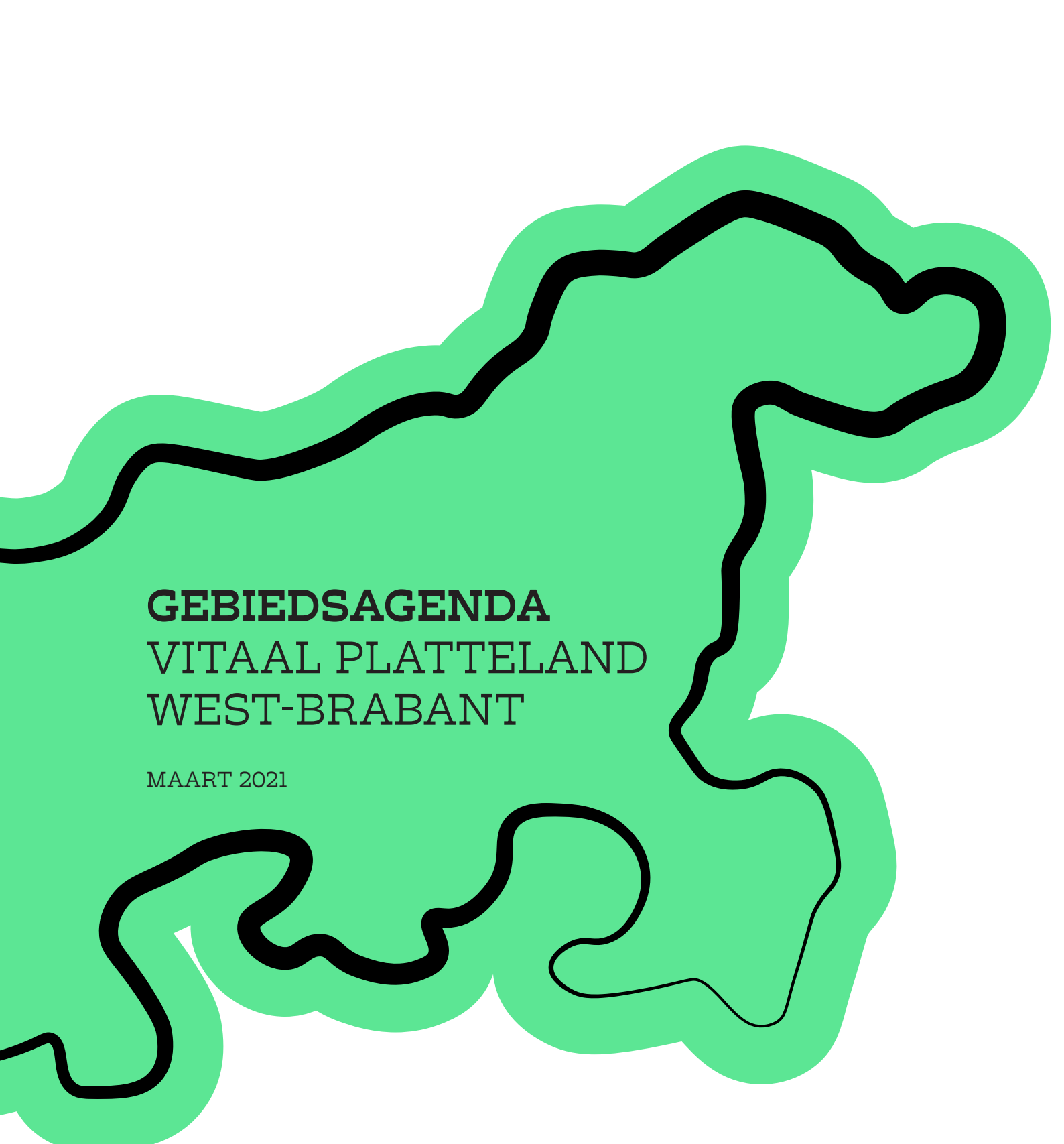

GEBIEDSAGENDA VITAAL PLATTELAND WEST-BRABANT

MAART 2021

GEBIEDSAGENDA VITAAL PLATTELAND WEST-BRABANT

West-Brabant werkt met vier gebiedscoalities samen aan een vitaal platteland: zuidelijke zandgronden, de westelijke kleigronden, de oostelijke kleigronden en Brabantse Wal. De vier gebiedscoalities hebben het inspirerende Panorama West-Brabant concreet uitgewerkt in een gebiedsagenda Vitaal Platteland West-Brabant. Ons vertrekpunt en daarmee de bijdrage van de gebiedscoalities is de economische kracht en energie als drager van de vitaliteit van ons landelijk gebied. De agenda moet het economisch vestigingsklimaat verbeteren zodat we economisch sterker worden. De agenda is tot stand gekomen door lopende opgaven aan elkaar te koppelen. Het is daarbij geen visie of nieuw beleid, het is een instrument gericht op concrete uitvoering. Gemeenten maken immers zelf al hun integrale omgevingsvisies en subregionaal worden gebiedsvisies gemaakt. De gebiedsagenda levert met deze agenda belangrijke inbreng op de andere tafels. Elke coalitie wil via maatwerkafspraken helpen de gebiedsagenda ook als onderdeel van de bredere agenda's te realiseren. Per agendapunt zijn daarom acties benoemd om tot een zo concreet mogelijke start van de gebiedsgerichte aanpak te komen. De gebiedscoalitie is geen nieuw te maken tafel, maar een instrument om gebiedsgericht met elkaar aan de slag te gaan.

Deze agenda voor een Vitaal Platteland is tot stand gekomen aan de hand van een reeks bestuurlijke gesprekken en online werksessies met gebiedsexperts van de gemeenten, provincie en het waterschap. Dank aan alle deelnemers voor hun bijdrage aan deze agenda.

Panorama West-Brabant – Zwarte Hond, 2019

INHOUDSOPGAVE

H1	OVERSTIJGEND PERSPECTIEF	04
	FOCUS OP TOPSECTOREN EN STERK LANDSCHAP	06
	DE KRACHT VAN HET VITALE PLATTELAND	09
H2	GEZAMENLIJKE AGENDA	10
	WEST-BRABANTSE GOVERNANCE	11
H3	GEBIEDSAGENDA'S PER COALITIE	12
└─	GEBIEDSCOALITIE ZUIDELIJKE ZANDGRONDEN	14
└─	GEBIEDSCOALITIE OOSTELIJKE KLEIGRONDEN	18
└─	GEBIEDSCOALITIE WESTELIJKE KLEIGRONDEN	22
└─	GEBIEDSCOALITIE BRABANTSE WAL	26

H1 OVERSTIJGEND PERSPECTIEF

Het buitengebied van West-Brabant staat voor velerlei opgaven, maar het bevat ook krachtige vliegwielen voor de toekomst. In Panorama West-Brabant wordt dit in samenhang getoond. De voorliggende agenda Vitaal Platteland is daarvan de selectieve uitwerking. Het verbindt de opgaven en de grootste kansen aan de eigenheid en diversiteit van de gebieden in een concrete actiegerichte agenda. Dit is geen overbodige luxe. Samenwerking en focus zijn meer dan ooit belangrijk. Grote ontwikkelingen als klimaatverandering, energietransitie en gezondheid (pandemie) vragen in versterkte mate om actie. Deze gebiedsagenda helpt om in een veranderende wereld koers te houden en vaart te maken.

Waarin onderscheidt het platteland van West-Brabant zich? Vanuit de topsectoren zien we een breed palet aan agrofoodproducten. West-Brabant huisvest de grote teelten op de westelijke kleigronden (samen met Zeeland zijn we wereldspeler in deze voedselproductie), werkt aan eiwittransitie en korte ketens op de oostelijke kleigronden in het Land van Altena, combineert kennis en kunde van teelten met de topsector Maintenance rond de Brabantse Wal en ontwikkelt een krachtige Greenport van gespecialiseerde boom- en fruitteelt in de zuidelijke zandgronden.

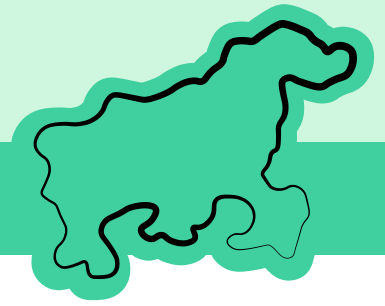
Vitaal platteland en de Sterke Steden

In elk deelgebied wordt het vitale platteland en de kracht van de topsectoren gedragen door een sterk landschap met vrijetijdseconomie. Een vitaal platteland is ook onlosmakelijk verbonden met de sterke steden. Via de economie van de topsectoren, de verbinding met de kennisinstellingen, door logistieke ketens, infrastructuren en (energie) systemen, door de vrijetijdseconomie in de attractieve landschappen en dankzij fysieke structuren als de beekdalen.

Steden kunnen niet zonder platteland: voedselvoorziening, de sleutel voor energie en klimaatopgaven, een gezond uitloopgebied met rust en ruimte, een attractief vestigingsklimaat. Andersom kan het platteland niet zonder de sterke steden: verwevenheid in het MKB, afzetmarkt, personeel en motoren voor de economie.

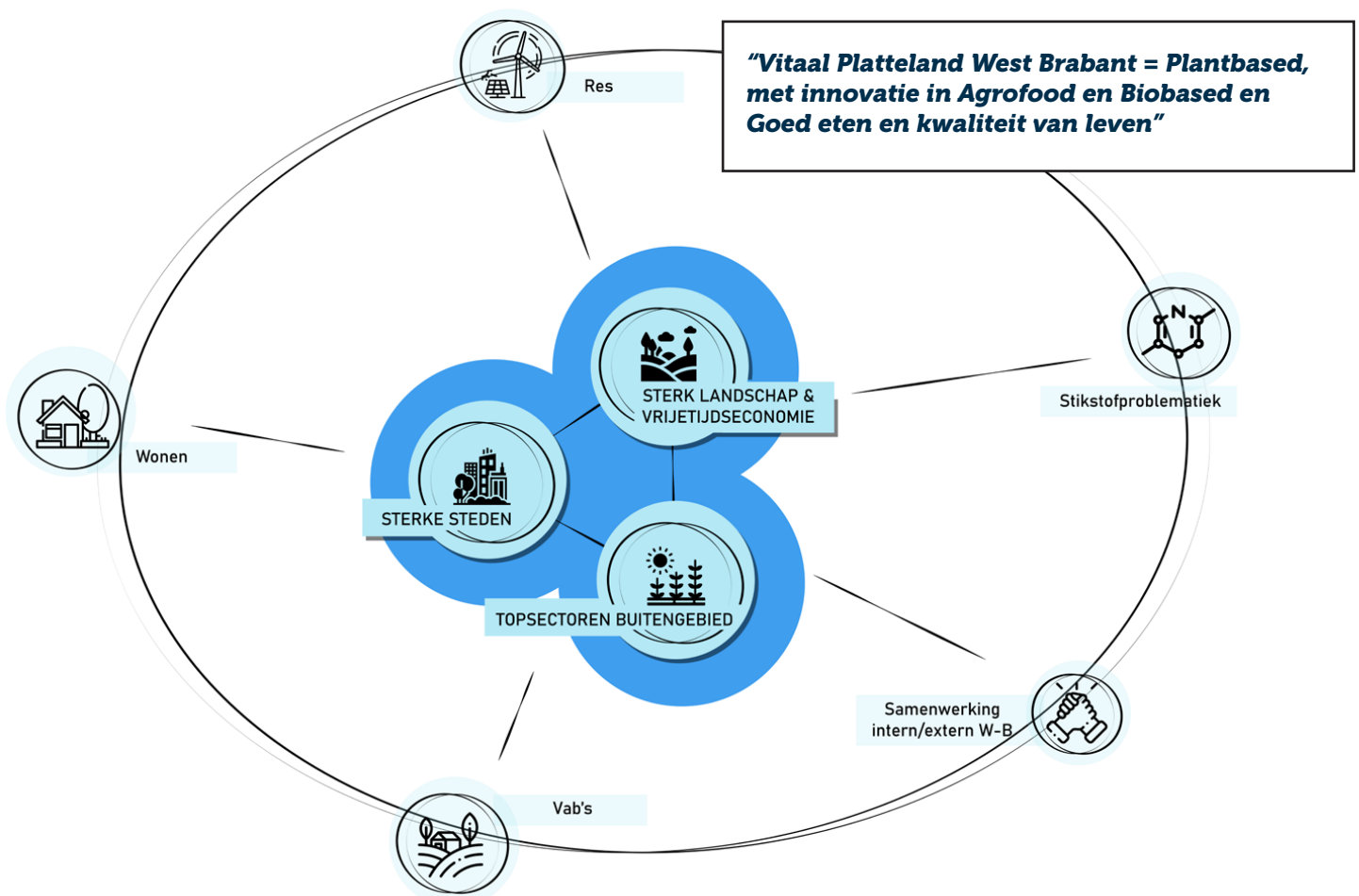
Een vitaal platteland in West-Brabant is bovendien ondenkbaar zonder de topsectoren landbouw (agrofood) en de hieruit voortgekomen BioBased industrie. Wanneer deze sectoren in innovatiekracht en verdienvermogen afnemen, loopt het vestigingsklimaat in het hele buitengebied en haar kernen gevaar. Het versterken van de condities voor de topsectoren in een slimme balans met het landschap (een 'sterk landschap' met recreatie, klimaat, natuur, energiewinning) heeft een positief effect op het vestigingsklimaat in het platteland. De versterking van het buitengebied werkt dan ook indirect door in de vitaliteit van het stedelijke gebied.

Kortom, de gezamenlijke kracht van het vitale platteland in West Brabant is de combinatie van drie kernpunten: Topsectoren, een Sterk Landschap met vrijetijdseconomie en de verbinding met de Sterke Steden. De vier West-Brabantse gebiedscoalities bouwen samen aan deze gezamenlijke kracht.

Toekomstperspectief

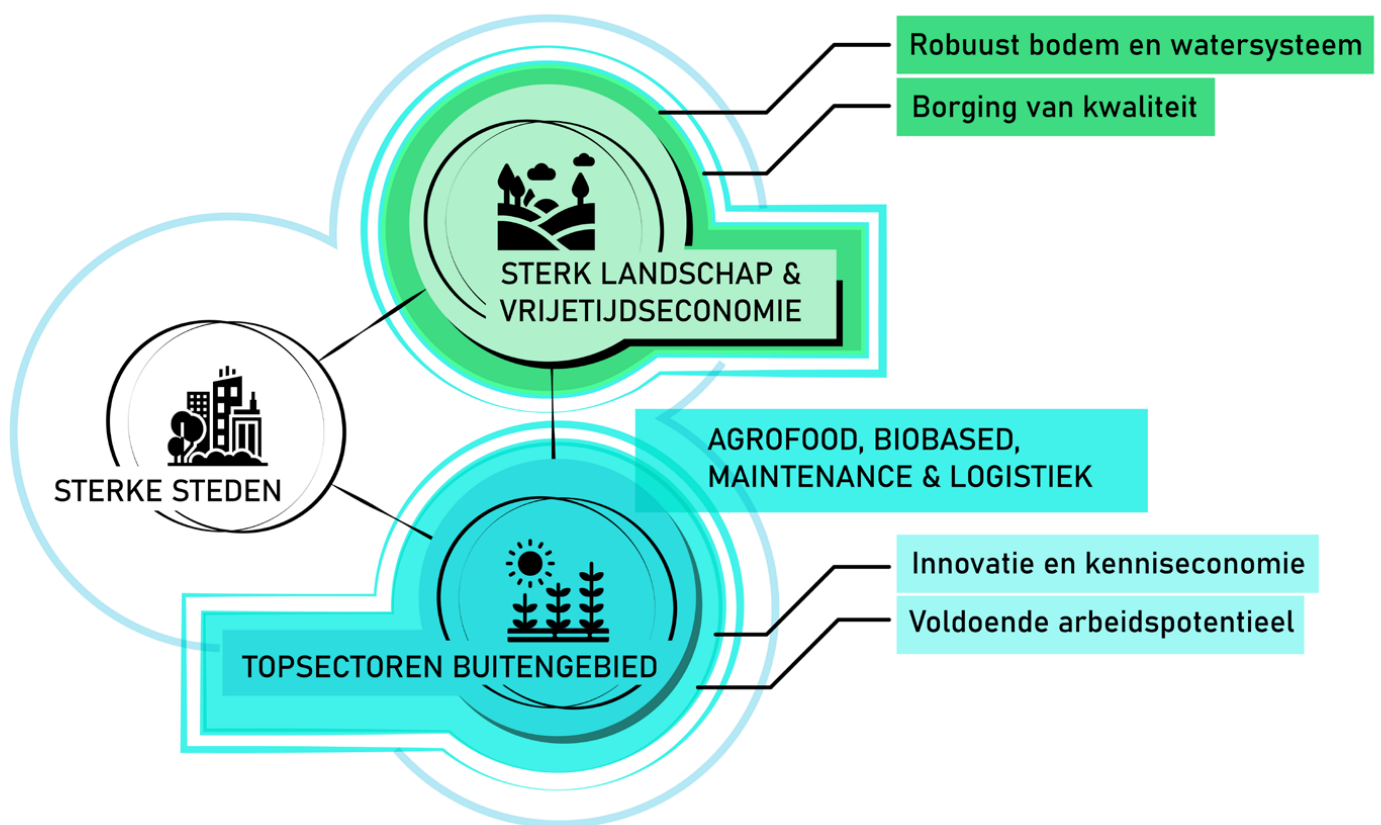
Het overstijgende toekomstperspectief voor Vitaal Platteland West-Brabant is een duurzame Plantbased economie (onderdeel van Plantbased Valley EU). Deze economie wortelt in een rijk en divers landschap waar in het zuiden op de zandgronden kansen liggen voor de agrofood en boomteelt en in het noorden een weids landbouwgebied van de kleigronden met specialisaties als de eiwittransitie, in een landschap dat van noord tot zuid dooraderd is met waardevolle structuren van landschap en cultuurhistorie. De Brabantse stedenrij verbindt ruimtelijk en economisch op een natuurlijke manier beide karakters. De economische topsectoren en de vrijetijdseconomie zijn stuwend voor de concurrentiekracht en bieden werkgelegenheid in de buitengebieden.

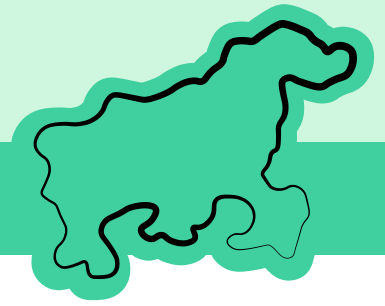
Schematische weergave opgaven West-Brabant

FOCUS OP TOPSECTOREN EN STERK LANDSCHAP

Dit ontwerpend onderzoek richt zich op de factoren en condities die nodig zijn voor het versterken van het Sterke Landschap en de Topsectoren in het buitengebied. De Sterke Steden volgden een eigen onderzoekstraject, waarin ook de relaties met het Vitale Platteland werden verkend.

Schematische weergave opgaven Vitaal Platteland

STERK LANDSCHAP EN VRIJETIJDSECONOMIE

Een Sterk landschap is een divers landschap dat toekomstbestendig is. Daarbij hoort een robuust watersysteem en goede bodemkwaliteit als basis voor natuur, landschap en landbouw. Naast een robuuste basis wordt kwaliteit en diversiteit gekoesterd en waar mogelijk versterkt. Daarnaast is een robuust en kwalitatief landschap randvoorwaardelijk voor een gezonde vrijetijdseconomie.

Robuust en toekomstig bodem en watersysteem

Een robuust en toekomstbestendig bodem- en watersysteem is nodig om de kwaliteiten en economische kracht van het West-Brabantse landschap ook in de toekomst vitaal te houden. Hoe gaan we om met droogte in de zomer en wateroverlast in de winter? En hoe kan bodemverarming worden tegengegaan? Er is visie en goede onderlinge afspraken nodig waar wat kansrijk is en waar iets ook niet past. Dat vraagt keuzes in zonering in het landschap. Welke gebieden hebben potentie voor productie en waar liggen juist kansen voor natuurontwikkeling, recreatie of klimaatbuffers. Orden het toekomstige landschap daarom volgens het watersysteem, dat is veelal ook de structuur van de cultuurhistorie. Zuinig zijn op het zoete water is belangrijk voor het platteland. Een goede bodemkwaliteit draagt daaraan bij.

Borging van kwaliteit

Het West-Brabantse landschap is rijk aan topgebieden op het gebied van natuurwaarden, landschappelijke kwaliteit en cultuurhistorische waarde. Zo liggen in de regio gebieden als de Biesbosch, het Van Gogh Nationaal Park, het Landschap van Allure, de Zuidelijke waterlinie met haar vestingsteden en wordt het gebied doorkruist door beekdalen en krekens. De borging van deze gebiedskwaliteiten is van groot belang voor de dynamische en kwalitatief hoogwaardige uitstraling van het landelijke gebied in West-Brabant. In deze kwalitatief hoogwaardige gebieden ligt potentie om de nu al sterke vrijetijdseconomie verder te ontwikkelen. Versterk deze gebieden en bouw voort op de aanwezige kwaliteit. Koppel de Sterke Steden door middel van robuuste stad-land verbindingen en goede recreatieve routes aan deze excellente structuren.

TOPSECTOREN BUITENGEBIED

De topsectoren in het landelijk gebied zijn van grote waarde voor de vitaliteit en het vestigingsklimaat in het buitengebied en de kernen. Om een stevige economie in het landelijk gebied te behouden is het nodig om te blijven innoveren en steeds meer verbinding te zoeken met kennisontwikkeling en crossovers met andere (top)sectoren. Daarnaast is ook de bereikbaarheid van voldoende arbeidspotentieel met een passend opleidingsniveau van grote waarde voor een toekomstbestendige economie in het vitale platteland.

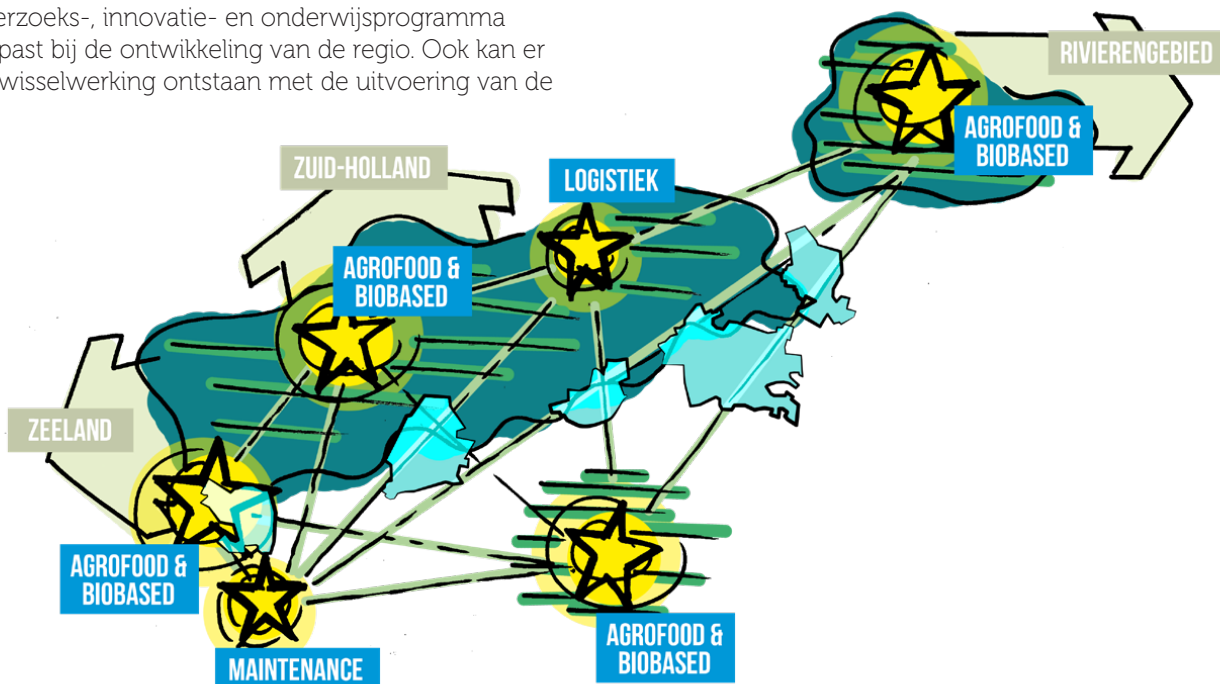
Versterken van innovatie en kenniseconomie

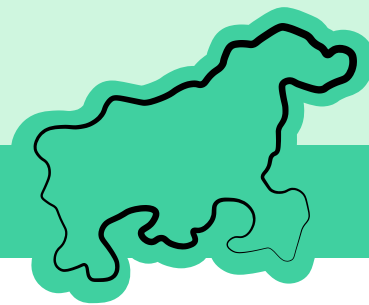
Om een vitale en sterke economie te blijven voor de toekomst is innovatie en kennisontwikkeling en kennisdeling nodig. In het gebied liggen potenties rondom de toplocaties om daar de koppeling te maken met kennisinstituten. Daar kunnen expertisecentra en proeftuinen voor worden ingericht rondom de economische clusters in het buitengebied. Vanuit de Regio West-Brabant wordt gebouwd aan kenniscoalities rondom specifieke gebiedsopgaven en regio-brede ontwikkelingen. In een kenniscoalitie worden de verbindingen tussen kennisinstellingen en lokale expertisecentra, bedrijven en overheid versterkt op basis van concrete projecten. Zo kan in West-Brabant worden gebouwd aan een toekomstgericht onderzoeks-, innovatie- en onderwijsprogramma wat past bij de ontwikkeling van de regio. Ook kan er een wisselwerking ontstaan met de uitvoering van de

bestaande human capital agenda's per sector. Naast Agrofood & BioBased zijn ook de topsectoren Maintenance en Logistiek vertegenwoordigd in het buitengebied. Er liggen potenties voor crossovers met deze sectoren. Gebruik elkaars kennis en kunde voor een nieuwe sprong in innovatie in het landelijk gebied. Denk bijvoorbeeld aan de combinatie tussen Maintenance en Agrofood in de vorm van Smart Farming met gebruik van satellietgegevens en de inzet van drones en gerobotiseerde voertuigen.

Bereikbaarheid van voldoende arbeidspotentieel

De bereikbaarheid van voldoende geschikt en geschoold personeel is van groot belang voor een toekomstbestendige economie in het buitengebied. Daarbij zijn goede verbindingen en relaties met kenniscentra in de omgeving belangrijk. Sluiten opleidingen aan bij wat er in de regio wordt geproduceerd? Naast de match tussen werk en opleidingen is investering in het lokale woon-werkklimaat nodig. Voldoende woningen, goede scholen, een kwalitatief landschap, goede bereikbaarheid etc. De Sterke Steden kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Benut de kracht van de binnensteden en realiseer op de overgang van stad en landschap diverse nieuwe woonmilieus voor werknemers in de topsectoren.

DE KRACHT VAN HET VITALE PLATTELAND

De kracht van het Vitale Platteland van West-Brabant zit in de diversiteit. Een regio waarin productie en een kwalitatief landschap samen komen. Door de oogstheiden heen zijn grofweg twee gebieden te onderscheiden waarin duidelijke accentverschillen te zien zijn in het West-Brabantse landschap. Deze gebieden liggen ten noorden en zuiden van de Sterke Steden. Wat natuurlijk niet gek is omdat hier ook de natuurlijke overgang van zand- naar kleigronden ligt.

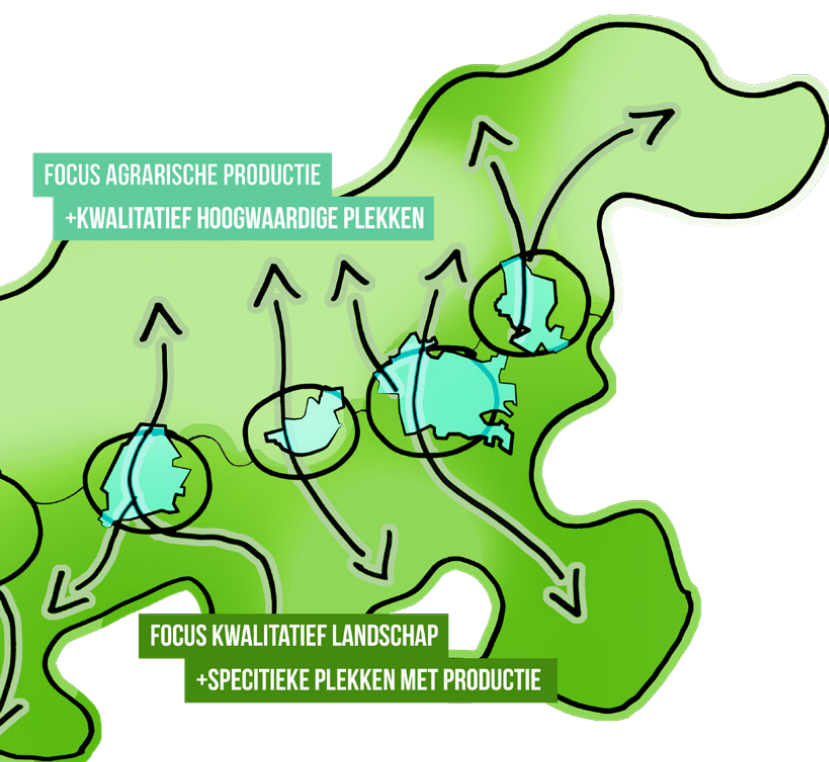
Noord

In het noordelijke deel op de vruchtbare kleigronden ligt de focus voornamelijk op productie in de agrarische sector. Het gebied heeft een sterk agrarisch profiel en de topsector Agrofood & BioBased is goed vertegenwoordigd. De topsector kenmerkt zich door de grote teelten, de innovatie in de eiwittransitie en het verder ontwikkelen van de korte ketens. Samenwerking en kennisbundeling met omliggende productiegebieden zoals bijvoorbeeld Zeeland zijn kansrijk om de profilering van het productiegebied ook op een hoger schaalniveau meer kracht en naamsbekendheid

te geven. Denk bijvoorbeeld aan relaties met het Vlaamse BioBased Valley of een nog te ontwikkelen Plantbased Valley in Europa. Op specifieke plekken in het productielandschap liggen kwalitatief hoogwaardige plekken, routes en gebieden waar cultuurhistorie, natuur of recreatie het belangrijkste programma zijn. Bijvoorbeeld rond de Biesbosch en op routes tussen de vestingsteden of langs de kreken. De verbinding met de Sterke Steden is te vinden via deze kwalitatieve routes maar zeker ook op economisch vlak als nabije afzetmarkt voor lokale producten en als bron voor kennis en geschoold arbeidspotentieel. De steden kunnen een grote rol spelen in de branding van lokaal geproduceerde producten door bijvoorbeeld de horeca te gebruiken als etalage voor regioproducten.

Zuid

In het zuidelijk deel op de zandgronden liggen minder vruchtbare gronden en spelen door klimaatverandering vraagstukken als verdroging en waterschaarste. De nadruk ligt op deze hoger gelegen gronden minder op grootschalige productie en meer op een kwalitatief landschap rondom vrijetijdseconomie en natuur. Daarvoor zijn robuuste verbindingen met de Sterke Steden, zoals de beekdalen, erg belangrijk. In deze landschappelijke structuren ligt potentie om de kwalitatieve verbindingen tussen stad en land te realiseren. De topsector Agrofood & BioBased is in het zuidelijke gebied op specifieke plekken heel prominent aanwezig. Zoals bijvoorbeeld rond het sterke cluster rond de Treeport en Fruitport. Waar kansen liggen om uit te groeien tot een Greenport waar innovatieve productie, veredeling, handel en logistiek, onderwijs en kennisdeling samenkomen. De boomteelt en de productie van zacht fruit hebben een significante impact op het landschap en de uitstraling van het landelijk gebied. De ontwikkeling ervan vraagt daarom een zorgvuldige strategie. Gekoppeld aan de Greenport gedachte kan branding rond de Treeport ook veel kwalitatieve waarde opleveren voor het gebied. Bijvoorbeeld door het aanplanten van nieuwe bossen in het kader van de bossenstrategie of het produceren van hout voor nieuwbouwprojecten waarin door middel van houtbouw circulaire en CO2 neutrale woningen in de regio kunnen worden gerealiseerd.

Twee gebieden met accentverschillen

H2 GEZAMENLIJKE AGENDA

De regio West-Brabant kent een aantal kwaliteiten en opgaven die spelen bij alle gebiedscoalities.

- * De gezamenlijke kracht in de Regio zit in het **sterke economische profiel rondom de topsector Agrofood & BioBased**. De gebiedscoalities hebben onderling complementaire profielen binnen deze topsector. De specialisaties in de Agrofood sector binnen de gebiedscoalities kunnen elkaar versterken door samen te werken aan een completer en breder Agrofood cluster voor West-Brabant.
- * Het **attractieve profiel van het landschap** is gezamenlijke kracht. Dit is een diverse regio waarin afwisselende landschappen voorkomen en daarom potentie biedt voor een sterke vrijetijdseconomie. Zo liggen op de hogere zandgronden en Brabantse wal prachtige heide- en bosgebieden die doorsneden worden door beekdalen. En liggen in de lager gelegen gebieden mooie kreken en een rijk cultuurhistorisch landschap met vestingsteden in de Zuidelijke Waterlinie. Daarnaast heeft de regio met de Biesbosch een nationale bestemming.
- * In de **stad-land verbindingen** die het Vitaal Platteland verbinden met de Sterke Steden zit potentie en gezamenlijke kracht. Deze routes zorgen voor een fysieke verbinding tussen stad en land en maken het attractieve landschap toegankelijk. Daarnaast bieden deze verbindingen ruimte om te werken aan opgaven als vergroening, klimaatadaptatie en het versterken van recreatiemogelijkheden bij pleisterplaatsen.
- * **De VAB's zetten het platteland in beweging.** In de hele regio ligt de komende jaren een potentie doordat een aanzienlijk aandeel van de agrarische bebouwing en gronden vrij lijken te komen door stoppende agrariërs.

GEZAMENLIJKE AGENDA

Door de condities te versterken voor elk van de drie kernpunten (Sterk Landschap, Topsectoren in het buitengebied en Sterke Steden), wordt het vitale platteland toekomstbestendig ontwikkeld. Per gebiedscoalitie levert dat een **eigen agenda** op. Deze agenda's worden in het volgende hoofdstuk toegelicht. Daarnaast zijn er **gedeelde opgaven** met een paar hoofdzaken die de gezamenlijke agenda bepalen:

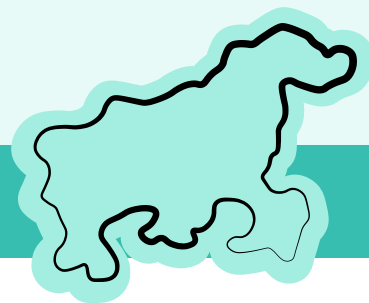
Samen werken aan Vitaal Platteland, Sterke Steden en een Sterk Landschap door:

- * **Versterk innovatiekracht in de topsectoren:** versterk onderwijs en instituten met kennisontwikkeling en -deling, expertisecentra (met een hybride leer-werk-omgeving), crossovers tussen topsectoren zoals Maintenance en Agrofood. Voor een sterke economie rond Agrofood & BioBased is dat echt nodig, getuige de recente Rabobank regioscan waarin blijkt dat het verdienvermogen van de agrarische sector achterblijft.

- * **Zorg voor geschikt en geschoold personeel:** van praktisch tot theoretisch opgeleid, een arbeidspool die toegesneden is op het regionale economische profiel en die tussen bedrijfstakken uitwisselbaar is.

- * **Biedt een goed woon- en werkklimaat voor werknemers:** scholing, zorg, voorzieningen, (OV)bereikbaarheid, gezonde en aantrekkelijke omgeving met een florerende vrijetijdseconomie. Sterke Steden en Sterk Landschap.

- * **Pak voortvarend de echte gezamenlijke obstakels/uitdagingen aan:** een gezamenlijke strategie voor de VAB's en de strijd tegen ondermijning, de grote landschapsopgaven van energietransitie en klimaatverandering. Maak samen keuzes en bepaal de toekomstbestendige hoofdstructuur van het landschap. Zet vrijkomende gronden strategisch in voor zowel de versterking van de clusters rond de topsector Agrofood & BioBased als voor natuurontwikkeling, kwalitatieve landschapsversterking en recreatieve behoefte. Dat vraagt om kennisdeling van lokale best practises en een gedeeld beleidskader ten opzichte van de aanpak van VAB's. Het uitgangspunt is het creëren van meerwaarde in het landschap door een gebiedsgerichte aanpak vanuit een gezamenlijk vertrekpunt. Daarvoor zijn goed geïnformeerde gebiedsmakelaars nodig die die keukentafelgesprekken voeren en op de hoogte zijn van de ambities van de stakeholders in het gebied.

- * **Werk aan een concurrerend vestigingsklimaat:** een stevige en echt gezamenlijke propositie, een krachtige acquisitie en het garanderen van goede vestigingsvoorwaarden, complementaire profielen per gemeente, een 4-helix-samenwerking.

WEST-BRABANTSE GOVERNANCE

De agenda vraagt in de eerste plaats de gebundelde energie van de gemeenten, de regio RWB provincie Noord-Brabant en de waterschappen Hollandse Delta en Rivierenland. Succes is alleen verzekerd als nauw wordt samengewerkt in quadruple helixverband: overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Vanuit een brede alliantie (*coalition of the willing*) wordt de agenda Vitaal Platteland/Sterke Steden ter hand genomen. Ambassadeurs vanuit overheid, markt, middenveld en inwoners geven het verhaal een gezicht. Is er een gedeputeerde of een burgemeester geschikt als aanvoerder van de lobby?

Advies:

- * **Kies als kopgroep/gebiedscoalitie(s) een duidelijke focus en wees echt selectief** in de actie op ruimtelijk-economische ontwikkeling van een vitaal platteland. Ontwikkel als West Brabant eerst de eigen kracht. Kies voor de focus *Plantbased: Innovatie in Agrofood en BioBased & Goed eten en kwaliteit van leven*.
- * **Spreek een concrete korte termijn agenda af:** 2025. Zet de Agenda Vitaal platteland in als versneller en versterker.
- * **Kijk wel breed en leg steeds de dwarsverbanden met ander beleid en gebiedsprocessen.** In welke sporen kan deze agenda concreet vormkrijgen? Lever vanuit de agenda input voor omgevingsbeleid en de Omgevingsagenda of de grensoverschrijdende samenwerkingsrelaties met Oost Brabant, Zeeland, Vlaanderen.
- * **Zoek naar een hechte samenwerking met coalitie Sterke Steden** en benut RIA's als investeringsafspraken.
- * **Open allereerst samen met REWIN het gesprek MET de topsectoren**, met name met de topsector Agrofood & BioBased: welke condities zijn nodig, herkent het bedrijfsleven de agenda en waar kan het scherper en beter?

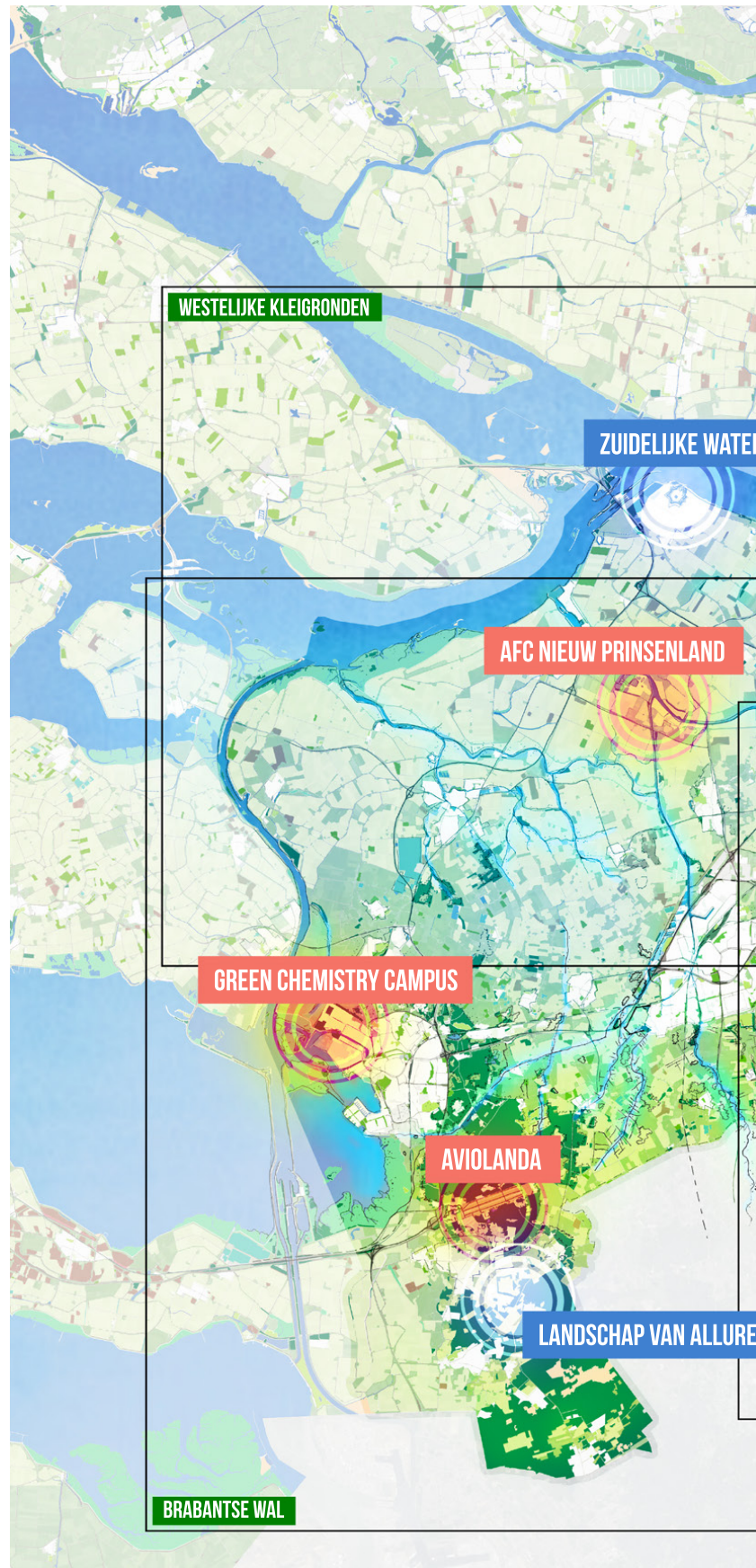
H3 GEBIEDSAGENDA'S PER COALITIE

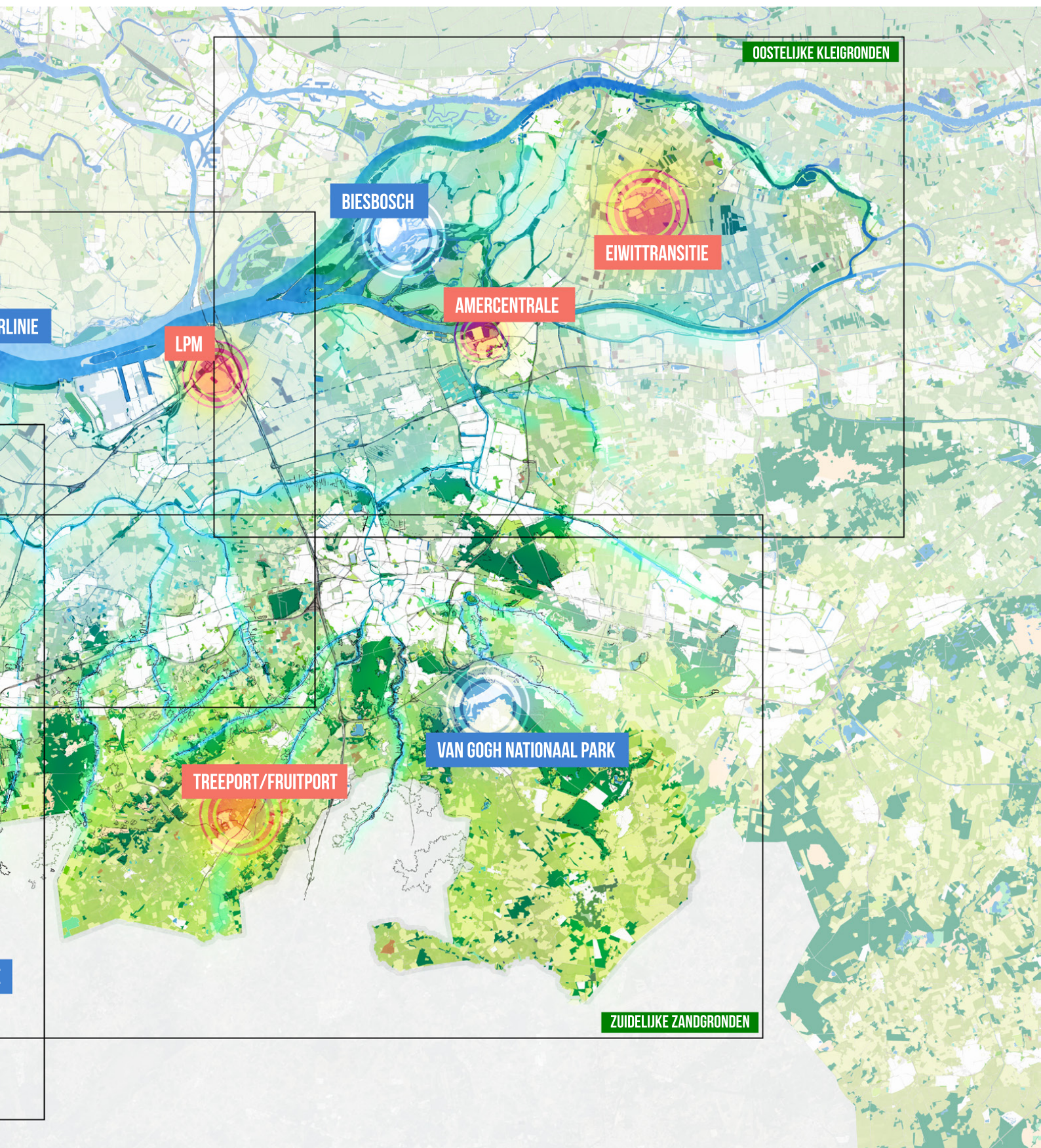
GEBIEDSCOALITIES

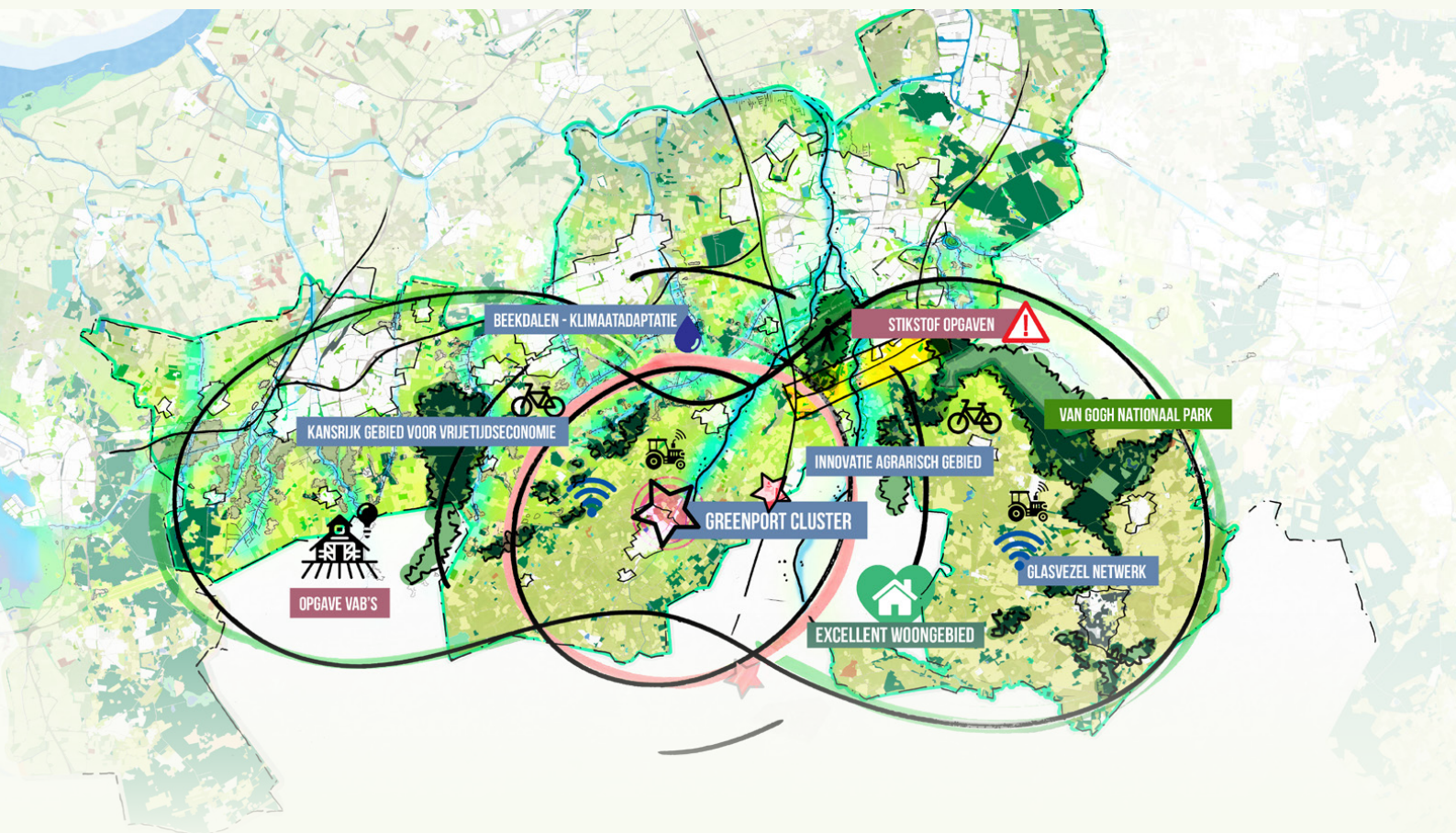
In West Brabant zijn de werelden van stad en land ruimtelijk en economisch sterk verweven. Een attractieve regio draagt de Sterke Steden. Elk deelgebied heeft een uniek economisch profiel en draagt bij aan groene stedelijkheid. Per deelgebied staan de kansen en opgaven in het landelijk gebied op de agenda, met de topsectoren als drager.

- * Zuidelijke zandgronden – Agrofood & BioBased en vrijetijdseconomie
- * Oostelijke kleigronden – Agrofood & BioBased en circulaire eiwittransitie en vrijetijdseconomie
- * Westelijke kleigronden – Agrofood & BioBased en Logistiek en vrijetijdseconomie
- * De Brabantse Wal – Agrofood & BioBased, Maintenance en vrijetijdseconomie
- * Naad van Brabant - Sterke Steden (eigenstandig onderzoek)

Voor elk van de vier gebiedscoalities Vitaal Platteland is naast de gezamenlijke agenda (vorige hoofdstuk) ook een gebiedsspecifieke agenda opgesteld. Deze agenda helpt om keuzes te maken, samen te werken en te versnellen. Het doel is het versterken van de condities voor de West Brabantse topsectoren binnen de context en opgaven van elke gebiedscoalitie. Om zo bij te dragen aan zowel een Vitaal Platteland als Sterke Steden.

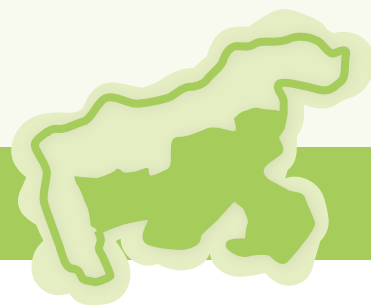

GEBIEDSCOALITIE ZUIDELIJKE ZANDGRONDEN

Gebiedsprofiel

- * De Zuidelijke Zandgronden omvatten de gemeenten: Zundert, Rucphen, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Etten-Leur en Breda.
- * Een **kwalitatief woonlandschap** in de nabijheid van de Sterke Steden. Een gebied met goede stad-land verbindingen en een recreatief fietsnetwerk.
- * Groot aanbod aan **verblijfseconomie en recreatie** verspreid over het gebied.
- * Een **divers landschap**, onderdeel van het van Gogh Nationaal Park en het streeknetwerk Landstad de Baronie, met bossen, heide, beekdalen en een divers agrarisch profiel met boomteelt, fruitteelt en veehouderijen.
- * Met **Business Center Treeport** als centrum voor de **Agrofood sector**, een plek waar onderwijs en bedrijven samenkomen.

Unieke Bijdrage

De gebiedscoalitie Zuidelijke Zandgronden draagt door een unieke bijdrage vanuit haar eigen profiel en kracht bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.

- * De Zuidelijke Zandgronden hebben een sterk profiel in de topsector Agrofood met een **specialisatie in boomteelt en zacht fruit: de Treeport en de Fruitport**. Nieuwe bedrijven in deze sector vestigen zich op vrijkomende gronden van stoppende (vee)boeren. Op het Business Centre Treeport wordt **ge-innoveerd** op het gebied van boomteelt. Hier komen onderwijs en bedrijfsleven samen in een krachtig economisch cluster. De expertise, kennis en economische kracht van dit cluster draagt bij aan het gezamenlijke profiel van Greenport West-Brabant. De samenwerking met Vlaanderen is van belang: hier staat een veiling.
- * In het buitengebied is een **robuust glasvezelnetwerk** aanwezig. Dit netwerk biedt een interessant vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven. Optimaal bereikbaar en omgeven door een attractief landschap. Het faciliteren van mogelijkheden voor **innovatie en transitie** in het landelijk gebied draagt bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.

GEBIEDSAGENDA EN ACTIES ZUIDELIJKE ZANDGRONDEN

Werk als gebiedscoalitie Zuidelijke Zandgronden mee aan de gezamenlijke agenda en draag specifiek bij door:

Bouwen aan Greenport West-Brabant.

Versterk de positie van Business Centre Treeport en bouw toekomstbestendig door aan de topsector Agrofood. Geef aan waar hiervoor de toekomstige ruimte is en waar dit niet past/gewenst is. Zoek naar de balans tussen fruit-, boom- en veeteelt. Daarnaast is de uitdaging om op korte termijn te bepalen hoe de fruit-en boomteelt met veelal stellingen-teelt verder kan groeien binnen de randvoorwaarden van een gezond ecologisch systeem (bodem, water en natuur) en in relatie tot het gewenste landschappelijke beeld. Vooral de watervraag van deze Greenport vraagt een slimme landschapsstrategie. Cluster bedrijven bijvoorbeeld rond BCT Hazeldonk waar wordt geïnvesteerd in de uitwisseling van kennis tussen onderwijsinstellingen, overheid en ondernemers. Er ligt potentie om daar ook de link met de Greenery Breda te versterken. Investeer daarnaast in branding en communicatie.

Concrete acties:

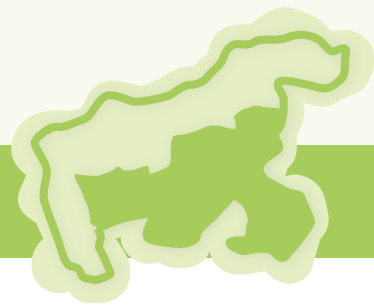

Stel een kwartiermaker
Greenport West-Brabant aan.

Ontwikkel een gezamenlijke visie op
de groei van de boom- en fruitteelt.

Nieuwe bomen voor de bossenstrategie en het
circulaire bouwen van Noord-Brabant komen
uit de Treeport, de kraamkamer van bomen en
circulaire gewassen in West-Brabant.

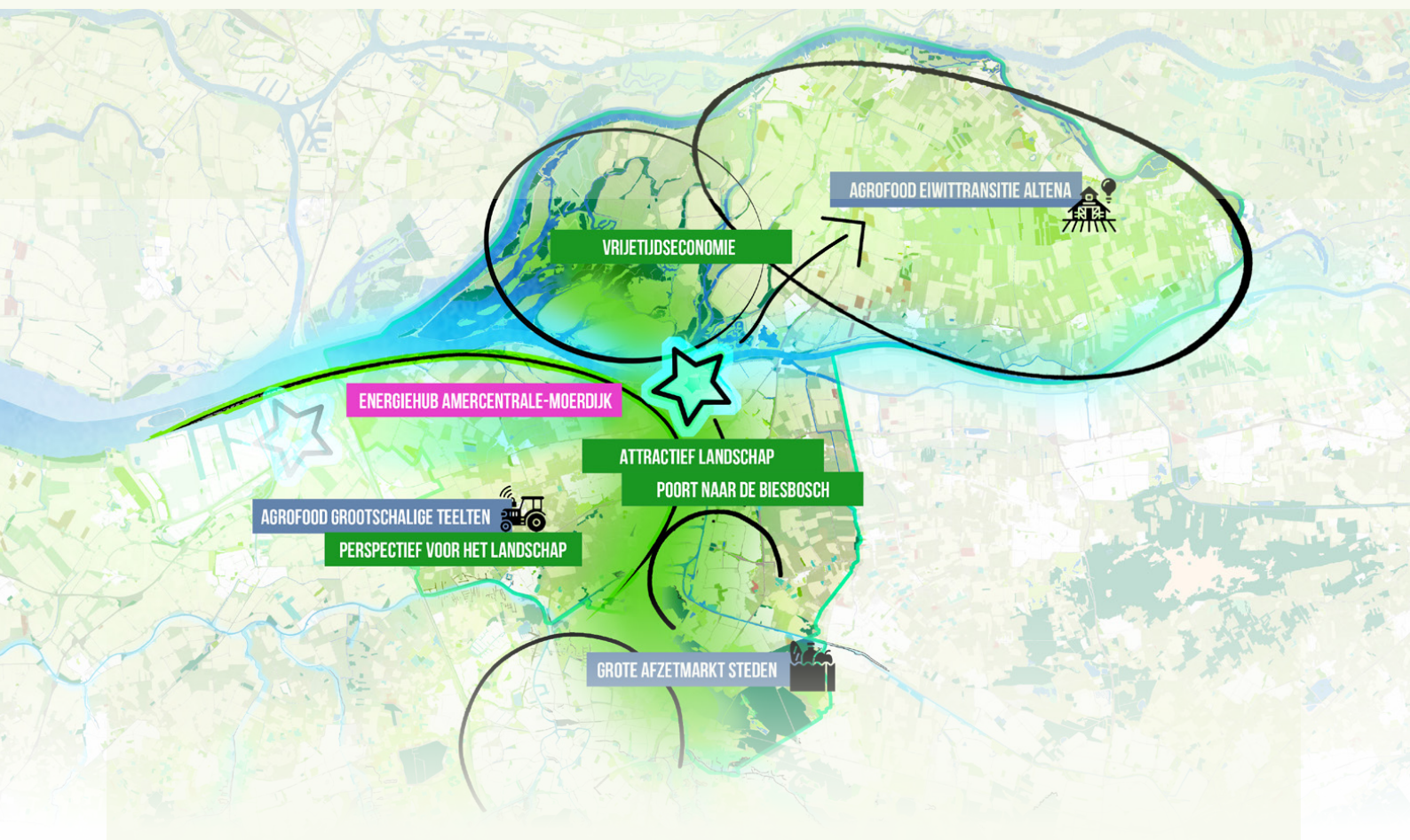
Versterken attractief landschap.

Koester de diversiteit in landschap en bouw deze uit waar dat kan rond het raamwerk van de beekdalen. Er zit beweging in het landschap en er liggen kansen om het landschap te versterken door te schuiven met vrijkomende gronden. Sommige gronden lenen zich voor bos- en natuurontwikkeling en andere zijn interessant voor de versterking van het agrarische profiel van de regio.

Concrete actie:

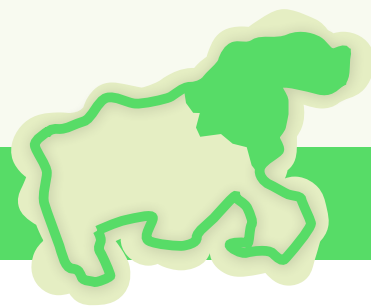
Onderzoek samen met agrarische collectieven hoe vrijkomende agrarische gronden het beste kunnen bijdragen aan een toekomstbestendig landschap.

GEBIEDSCOALITIE OOSTELIJKE KLEIGRONDEN

Gebiedsprofiel

- * De Gebiedscoalitie Oostelijke Klei omvat de gemeenten Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout en Altena.
- * **Een gebied met verschillende landschappen** met voornamelijk rivierklei- maar ook zandgronden, aan de grote wateren van Hollands Diep, Maas, Merwede, de Mark en het Markkanaal en met veel natuur met in het bijzonder de Biesbosch. De verschillen in de landschappen en de grote rivieren zorgen voor duidelijke verschillen in opgaven en kansen tussen de gemeenten binnen deze coalitie.
- * Een grotendeels agrarisch gebied met vruchtbare kleigrond dat sterk is in **grote teelten, korte ketens en de eiwittransitie en ook opvalt met maintenance (scheepvaart) bij Werkendam**. Met de Sterke Steden op een steenworp afstand heeft het productiegebied een grote afzetmarkt in de nabijheid.
- * De Biesbosch vormt de belangrijkste **ecologische structuur** en is een **recreatieve trekpleister**. De komende jaren wordt gewerkt aan het koppelen van deze gebiedsoverstijgende ecologische structuur aan een groter landschap dat de grote wateren richting Zuid-Holland volgt: Nationaal park nieuwe stijl NLDelta. De Zuiderwaterlinie is hier een belangrijk cultuurhistorisch narratief. **Vrijetijdseconomie, recreatie en landschap** zijn hier opkomend. Goede stad en land verbindingen tussen de Sterke Steden en het landschap zijn belangrijk voor deze economie. Een vitaal platteland is ook een voorwaarde voor gezondheid.
- * Het gebied van de Amercentrale in Geertruidenberg is een belangrijke energiehub in de omgeving, nu en in de toekomst. Als warmtebron is deze locatie gekoppeld aan een uitgestrekt **warmtenetwerk**. Rond dit gebied liggen ook kansen voor de koppeling tussen de natuurgebieden op de zandgronden en de Biesbosch. Door middel van een attractief en recreatief landschap rondom de centrale waar geëxperimenteerd kan worden met de combinatie tussen energie winning en landschapsontwikkeling.

Unieke Bijdrage

De gebiedscoalitie Oostelijke Kleigronden draagt door een unieke bijdrage vanuit haar eigen profiel en kracht bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.

- * **Eiwittransitie.** Met name gemeente Altena is sterk in de verschuiving van de consumptie van dierlijke eiwitten naar plantaardige en nieuwe eiwitbronnen. De gemeente zet daarnaast samen met ondernemers uit het gebied flink in op innovatie, gezondheid en de circulaire landbouw. Daarbij ligt de focus ook nadrukkelijk op gezond voedsel en de korte ketens.
- * **Energiehub Amercentrale-Moerdijk.** Deze energiehub is een unieke plek in de regio en speelt samen met Moerdijk een belangrijke rol in de verdeling van energie naar omliggende regio's. Het gebied rond de centrale zal de komende jaren transformeren naar een unieke plek. Een toekomstbestendig duurzaam landschap, waarin duurzame energiewinning gekoppeld wordt aan andere thema's als de landbouwtransitie, vrijetijdseconomie, landschappelijke kwaliteit, natuur en kennisontwikkeling. Het gebied kan zo een nieuwe landschapsvorm introduceren in West-Brabant (denk hierbij aan Emscherpark) en kan daarmee een unieke bestemming in West-Brabant worden.
- * **Vrijetijdseconomie, cluster de Biesbosch.** Met de Biesbosch heeft het gebied een natuurgebied op nationale schaal.

GEBIEDSAGENDA EN ACTIES OOSTELIJKE KLEIGRONDEN

Werk als gebiedscoalitie Oostelijke Kleigronden mee aan de gezamenlijke agenda en draag specifiek bij door:

Agrofood eiwittransitie Altena

In het landelijk gebied van Altena zit innovatiekracht in de eiwittransitie en de korte keten economie. Voor het versterken van deze economische kracht zijn goede verbindingen en relaties met kennisinstellingen en de Sterke Steden zoals Breda van belang. Blijf inzetten op het versterken en investeren in de samenwerking met partners binnen en buiten de regio.

Concrete actie:

Formeer een Kenniscoalitie over de grenzen van deze gebiedscoalitie heen en bundel de expertise van alle betrokkenen binnen het project over de korte ketens en eiwittransitie en deel dit met de buitenwereld.

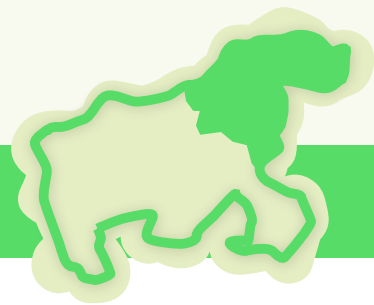
Agrofood grootschalige teelten en perspectief voor het landschap

Er komen veel en grote opgaven af op het platteland zoals klimaatverandering en energietransitie. Perspectief voor de economische groei van grootschalige teelten is pas mogelijk als er perspectief is voor het gebied als geheel. Schets een beeld van hoe de eiwittransitie, kringlooplandbouw en korte ketens zich verhouden tot woningbouw, energiewinning, klimaatopgaven, gezondheid, NL Delta en de blauw groene motor van natuur, recreatie en agrariërs. Zonder draagvlak bij de agrariërs komen visies voor het platteland niet tot stand.

Concrete actie:

Maak samen met de agrariërs en gemeenten een concrete actieplan van de mogelijke toekomst(en) van het buitengebied. Werk samen uit hoe een attractief landschap vorm kan worden gegeven.

Energiehub Amercentrale-Moerdijk

Het gebied van de Amercentrale tot en met Moerdijk is voor West-Brabant een kansrijke zone voor de koppeling van eigentijdse thema's. De Amercentrale en de Moerdijkindustrieën ontwikkelen zich tot iconen van de duurzame energievoorziening en circulaire economie. Innovatieve teelten en korte ketens in de landbouw kunnen in dit gebied worden gecombineerd met de vrijetijdsector en landschaps- en natuurontwikkeling. Zo ontwikkelt zich een nieuw soort landschap met de experience van duurzame energie-opwekking, landbouw en circulariteit. Het wereldberoemde Emscherpark, C-Mine Hasselt of Landschapspark Duisburg zijn interessante voorbeeldprojecten.

Verder benutten van kansen vrijetijdseconomie rond de Biesbosch

Versterk natuurwaarden en recreatieve kwaliteit in de gebieden rond de Biesbosch door in te zetten op het verder verknopen van ecologische structuren en recreatieve routes aan dit unieke gebied. Dat biedt kansen om naast de natuurwaarde en biodiversiteit ook de recreatieve waarde van het omliggende gebied te versterken. Versterk de Biesbosch door het te koppelen aan NLDelta en vestingsteden langs de grote wateren. Oosterhout, Geertruidenberg en Drimmelen zijn samen de Poort naar de Biesbosch. Verhaallijnen zijn er genoeg, geef ondernemers in het buitengebied de kans om hier op in te spelen.

Concrete acties:

Stel een gebiedsagenda op voor de Amercentrale en omgeving. Onderzoek hoe de ontwikkeling van dit gebied kan bijdragen aan de topsectoren.

Creëer draagvlak door inwoners, studenten en ontwerpers middels een prijsvraag (met Architectuur Lokaal) invulling te geven aan dit gebied en de genoemde thema's tastbaar te maken.

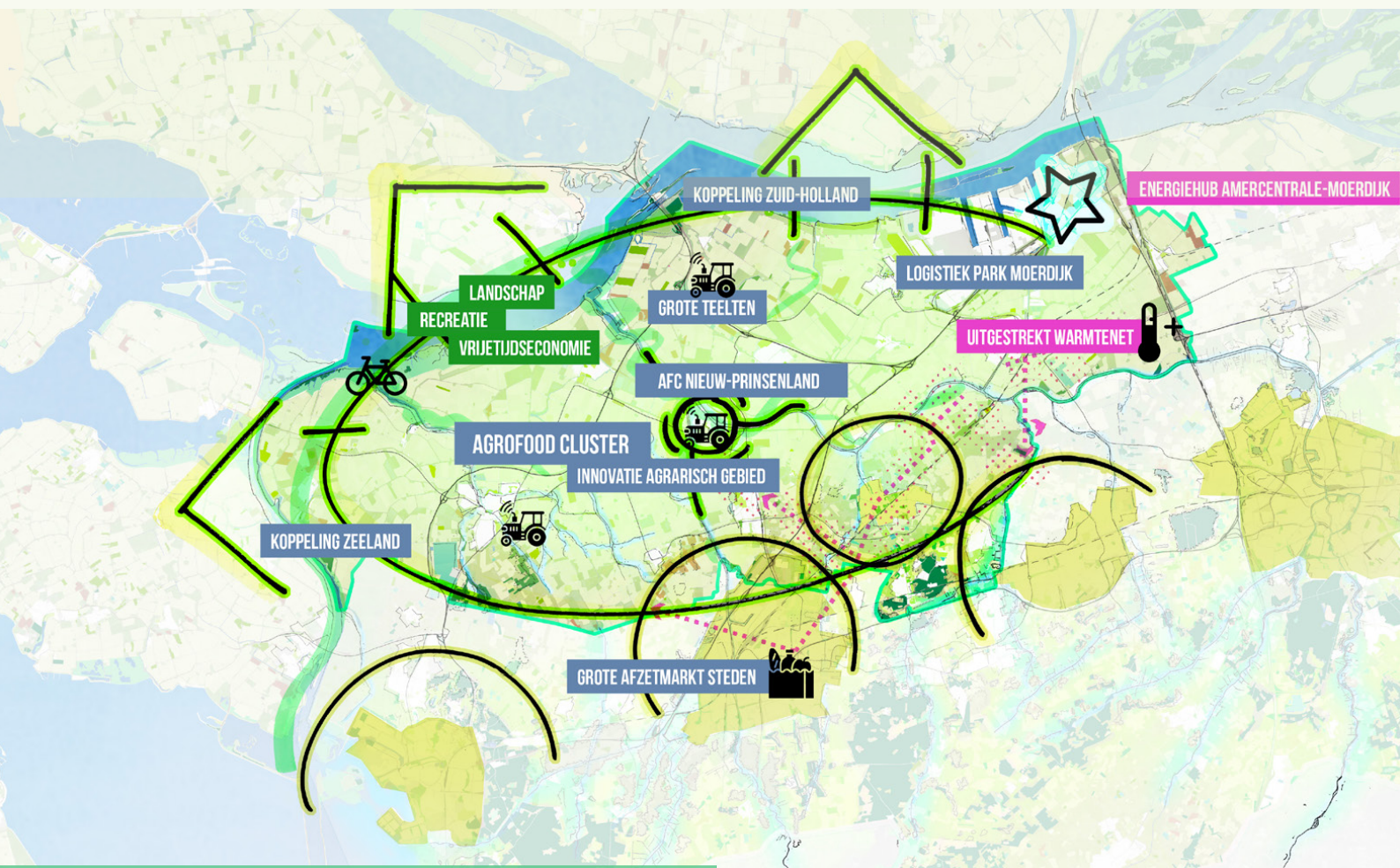
Maak een propositie voor de Amercentrale en het omringende landschap om naast energie-hub ook een circulaire hub voor de regio te worden. Het gaat daarbij om waardecreatie en upcycling van regionale reststromen uit de topsectoren, in plaats van het laagwaardig verwerken of verbranden.

Concrete actie:

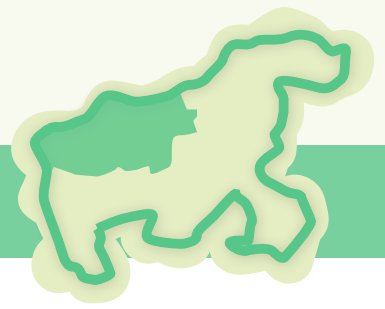
Stel met ondernemende partijen in dit gebied een aantal leidende verhalen op die gezamenlijke waardenketens bevatten. Initiatieven en ondernemers gaan elkaar dan onderling versterken.

GEBIEDSCOALITIE WESTELIJKE KLEIGRONDEN

Gebiedsprofiel

- * De Gebiedscoalitie Westelijke Klei omvat de gemeenten Steenbergen, Halderberge, Moerdijk, Etten-Leur en Breda.
- * Een groot agrarisch gebied met vruchtbare grond dat sterk is in **grote teelten** zoals suikerbieten. De samenwerking Waterpoort verbindt hier diverse gebiedsopgaven.
- * **Een sterk economisch profiel rond Agrofood met AFC Nieuw Prinsenland** als centrum, een plek waar onderwijs en bedrijven samenkomen.
- * Met de **Sterke Steden** op een steenworp afstand heeft het productiegebied een **grote afzetmarkt** in de nabijheid.
- * Een landschap dat is gekoppeld aan de grote deltawateren richting Zuid-Holland en Zeeland, **vrijetijdseconomie, recreatie en landschap** zijn hier opkomend. Goede stad land verbindingsen tussen de Sterke Steden en het landschap zijn belangrijk om door te bouwen op deze economie. Kansrijk zijn de vestigingssteden van de Zuidelijke Waterlinie, recreatieve arrangementen en combinaties met streekproducten of andere sectoren.
- * De ligging aan de Zuidwestelijke delta brengt eigen opgaven mee over bijvoorbeeld verzilting die in het kader van het Deltaprogramma worden opgepakt.
- * Ver ontwikkeld in de **energietransitie** (windturbines). Gelegen aan een **uitgestrekt warmtenetwerk en meerdere grote (potentiële) warmtebronnen** in de omgeving.

Unieke Bijdrage

De gebiedscoalitie Westelijke Kleigronden draagt door een unieke bijdrage vanuit haar eigen profiel en kracht bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.

- * De gebiedscoalitie Westelijke Kleigronden heeft een sterk profiel in de topsector Agrofood met een specialisatie in grote teelten. Het gebied kenmerkt zich door innovatie en experimenten in het hele gebied toe te passen. Op het AgroFood cluster rond AFC Nieuw Prinsenland komt de ontwikkelde kennis en kunde samen in een krachtig economisch cluster. Het faciliteren van mogelijkheden voor innovatie en transitie in het landelijk gebied draagt bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.
- * In het buitengebied wordt veel groene stroom opgewekt en is in de toekomst een uitgestrekt **warmtenet** aanwezig. Dit netwerk met **Groene energie** biedt een interessant vestigingsklimaat voor bedrijven. Grote bedrijven hebben een kans om te investeren in groene energieprojecten en bijvoorbeeld CO₂ afvang door bossen.

GEBIEDSAGENDA EN ACTIES WESTELIJKE KLEIGRONDEN

Werk als gebiedscoalitie Westelijke Kleigronden mee aan de gezamenlijke agenda en draag specifiek bij door:

Versterking van het AgroFood cluster West-Brabant.

Bouw toekomstbestendig door aan de topsector voor Agrofood met de focus op **grote teelten**. Investeer in een gezonde en duurzame agrarische economie en versterk zo het agrarische profiel van de regio. Het uitbreiden van kennis en toepassing is nodig om het cluster ook in de toekomst sterk te houden. Een sterkere relatie met kennisinstellingen is daarvoor nodig. Zet een **proeftuin** op rond Smart Farming en neem hier ook kleinere ondernemers in mee. Gebruik de proeftuin om innovatieve projecten als bijvoorbeeld Groene Cirkels en Fabulous Farmers of innovaties als stroteelt en precisielandbouw via remote sensing en drones te versterken en op te schalen. Voor de korte ketens is de nabijheid van de Sterke Steden een belangrijke kans met betrekking tot afzetmarkt van lokale producten. Daar ligt veel potentie bij grote afnemers als zorginstellingen.

Concrete acties:

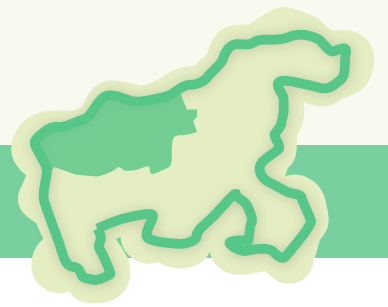
Ontwikkel een proeftuin rond Smart Farming en markeer AFC als het gezamenlijke brandpunt voor innovaties van grote teelten samen met kennisinstellingen als HAS, HZ en WUR.

Koppel producenten in korte ketens aan enkele grote afnemers in de regio zoals zorginstellingen.

Stel een kwartiermaker Grote Teelten West-Brabant aan.

**Bodemkwaliteit, (zoet en zout) water en
klimaatverandering zijn basisopgaven voor het
landelijk gebied.**

Om binnen deze randvoorwaarden de topsectoren te kunnen ontwikkelen is een gedragen toekomstbeeld (letterlijk beeld) nodig. Zet in op een uitwerking samen met de agrarische sector van het **landschappelijk en recreatief profiel**, aan de grote wateren richting Zuid-Holland en Zeeland, de Zuidelijke Waterlinie met haar forten en de krekensstructuur door het gebied. Pak de kans om **verblijfseconomie, recreatie en landschap** verder te ontwikkelen en leg de relatie met het landbouwgebied in de vorm van bijvoorbeeld agrotourisme.

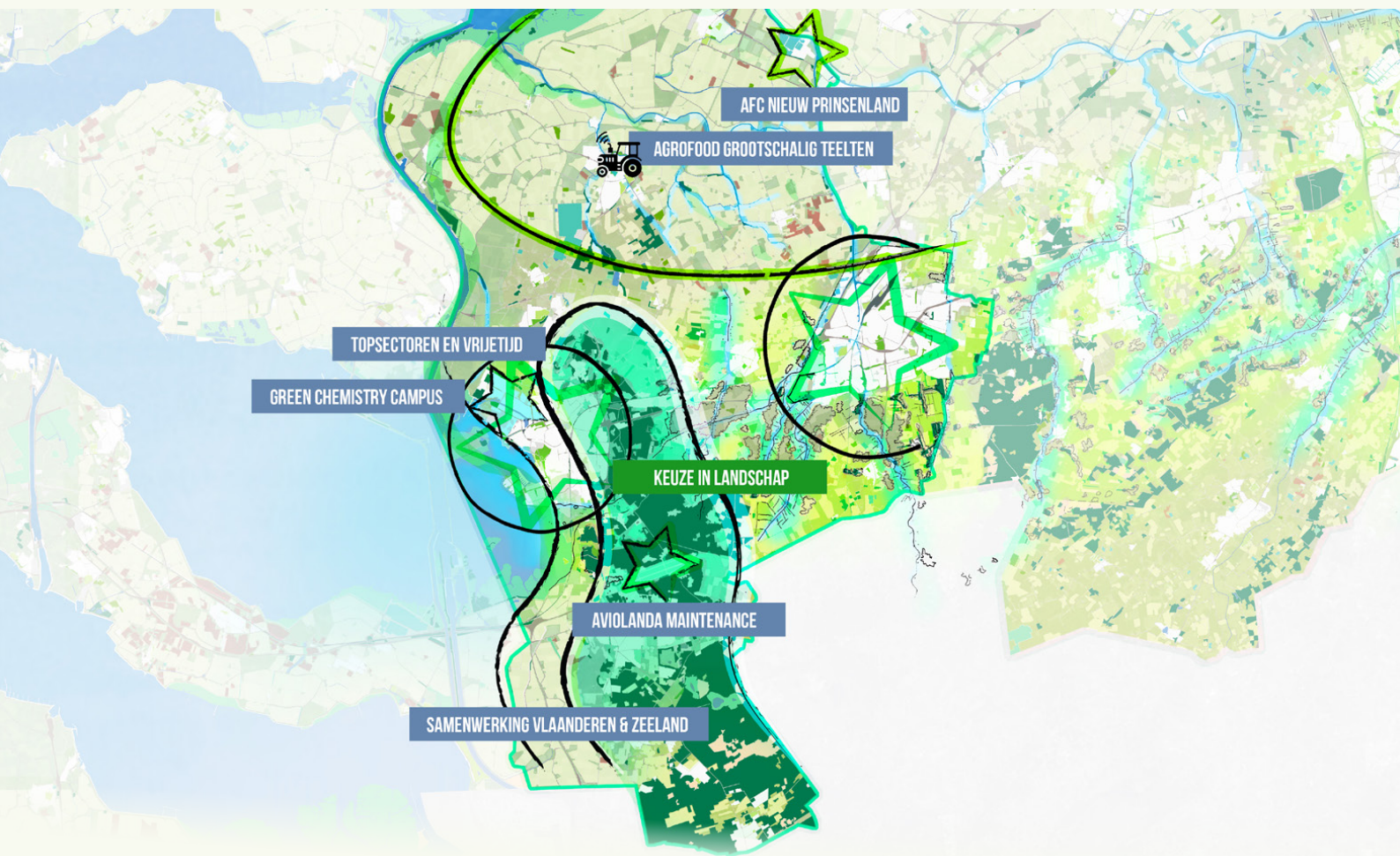
Concrete actie:

Geef als overheden meer regionale sturing aan de grote ruimtelijke opgaven in dit gebied. De weidsheid en beperkte maar zeer waardevolle landschapsstructuren zijn kwetsbaar voor verrommeling.

Beter organiseren/informatie delen. Haal keuze en focus uit de stuurgroepen door agenda's te delen. Samen kijken naar concretisering van toekomstige teelten, innovatie. Wie is de doelgroep en wat heeft de sector nou van ons nodig?

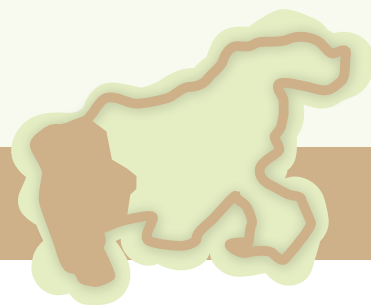

GEBIEDSCOALITIE BRABANTSE WAL

Gebiedsprofiel

- * Deze gebiedscoalitie bestaat uit de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal, Woensdrecht en Steenbergen.
- * De gebiedscoalitie Brabantse Wal kenmerkt zich door een **aantrekkelijk landschap met veel diversiteit**. In het gebied komen hoog en laag, zand en klei, stad en dorp, natuur en economie samen. Alle ingrediënten die de kwaliteiten van West-Brabant laten zien zijn hier aanwezig.
- * Een **breed scala aan toegepaste topsectoren** waaronder Maintenance (vliegveld Woensdrecht Aviolanda), BioBased economy, Agrofood, Logistiek en een sterke economie rond de vrijetijdsector.
- * De Brabantse Wal en omgeving is een gebied waar Sterke Steden en Vitaal Platteland echt overlappen. **Stad en land zijn verweven**. Het gebied is gelegen op een kruispunt van weg en spoor richting Vlaanderen, Zeeland en de rest van Brabant. De samenhang met de Zeeuwse eilanden en met de metropoolregio Antwerpen is sterk.

Unieke Bijdrage

De gebiedscoalitie Brabantse Wal draagt door een unieke bijdrage vanuit haar eigen profiel en kracht bij aan de gezamenlijke kracht van de regio.

- * Wat de gebiedscoalitie Brabantse Wal zo uniek maakt is dat in dit gebied topsectoren als Agrofood & BioBased, Maintenance en Logistiek samen komen. Er liggen kansen om verbindingen en **cross-overs tussen deze topsectoren** te organiseren om de economie van de toekomst **slimmer en innovatiever** vorm te geven.
- * De **grote hoeveelheid aan natuurgebieden en recreatieve mogelijkheden** en de aanwezigheid van stedelijke voorzieningen maken dit gebied een **excellente bestemming en vestigingsplaats**. Niet alleen voor mensen uit de regio West-Brabant maar ook uit België is er veel interesse in dit gebied.

GEBIEDSAGENDA EN ACTIES BRABANTSE WAL

Werk als gebiedscoalitie Brabantse Wal mee aan de gezamenlijke agenda en draag specifiek bij door:

Keuze in landschap

Kies waar in te zetten op economische ontwikkeling in de Agrofood& BioBased, Maintenance of Logistiek en waar op natuur, recreatie, bodemverbetering en water. Het geven van structuur en richting is nodig om te voorkomen dat het gebied verrommelt en dat de bestaande kwaliteiten en aantrekkelijkheid van het diverse landschap langzaam verdwijnen. De landschappelijke kwaliteit is de belangrijkste vestigingsvoorwaarde voor een gezonde en toekomstbestendige Brabantse Wal.

Concrete actie:

Benut hier de opbrengst van Landschap van Allure voor het bepalen van een hoofdstructuur voor het landschap.

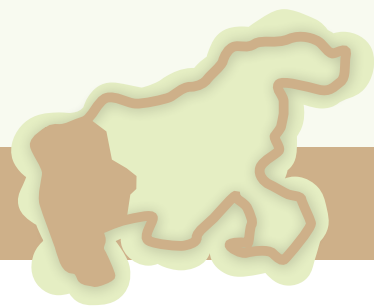
Combinaties tussen topsectoren en vrije tijd

Zoek naar slimme en innovatieve combinaties tussen de topsectoren uit deze regio. Er liggen kansen om elkaar door middel van crossovers en kennisdeling te versterken en te verrijken. Een voorbeeld: laat (top)koks in de horeca van Bergen op Zoom de regionale keuken van West Brabant serveren. In het zoeken naar crossovers is de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen belangrijk.

Concrete actie:

Onderzoek hier de koppeling van topsectoren onderling en de vrijetijdseconomie vanuit een kennisinstelling en betrek hierbij actief bijvoorbeeld de HAS en WUR.

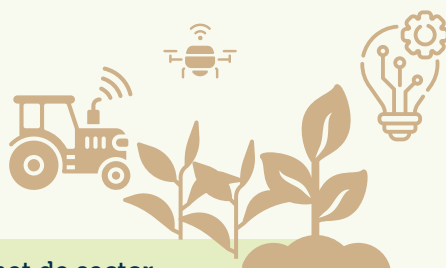

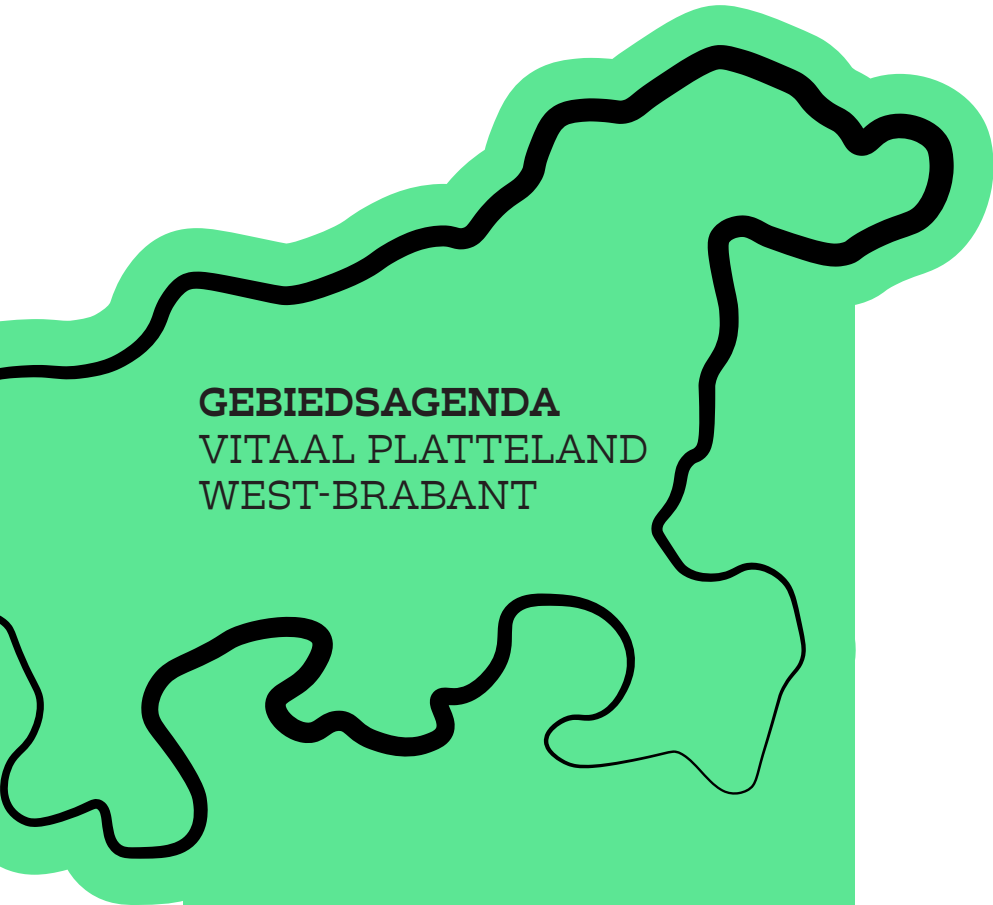
Agrofood grootschalige teelten

De kleigronden van de Brabantse Wal zijn ook onderdeel van de gebiedscoalitie Westelijke Klei. Er liggen in dit gebied kansen met betrekking tot de koppeling van de sterke Agrofood sector in dat gebied met de innovaties rondom het Maintenance cluster in Woensdrecht door bijvoorbeeld de koppeling te maken met technologische ontwikkelingen rondom de inzet van drones bij precisie-landbouw voor de grootschalige teelten uit de Agrofood sector.

Concrete actie:

Zet samen met de sector en Aviolanda een Proeftuin op voor de combinatie van digitalisering/ automatisering met drones en robots en de agrofoodbedrijven.

GEBIEDSAGENDA VITAAL PLATTELAND WEST-BRABANT

Colofon

Deze rapportage is in opdracht van de Regio West-Brabant opgesteld. Alles uit deze rapportage mag worden overgenomen mits de bron wordt vermeld. Aan de inhoud van deze rapportage kunnen geen rechten worden ontleend.

Lay-out: BVR adviseurs
Visualisaties: BVR adviseurs.
Foto's: Christel Ooms

Voor aanvullende informatie kunt u contact opnemen met Bart Bomas, bart.bomas@bvr.nl

Rotterdam, maart 2021

